

módon fedezzék a munkaszolgálat költségeit. Csatay előzőleg a IV. hadtestnek volt a parancsnoka, és határozottan szemben állt a kommunizmussal, valamint általában mindennel, ami baloldali, s elődjénél jóval több rokonszenv élt benne a németek iránt. Igazi hivatásos katona volt viszont, aki hűséggel szolgálta Horthyt és a rendszert. Erős kézzel vezette a minisztériumot, s noha nem tanúsított lágyszívűséget a munkaszolgálatosok iránt, mégis korrektül járt el velük kapcsolatban. Így bármennyire furcsa is, de a német megszállás idején a minisztérium sok embert mentett meg. 1944-ben a legkülönbözőbb korú munkaképes zsidók tömegét hívták be, akiket így nem zártak gettóba és nem is deportáltak.¹²⁰

A voronyezsi összeomlás után néhány hónappal az ukrajnai munkaszázadokat átcsoportosították és részlegesen átszervezték. Csak azokat a századokat hagyták meg a korábbi joghatóság alatt, amelyek utak karbantartásával foglalkoztak. A többi „műszaki alakulat” maradványait összevonták, és Sellyey alezredes, valamint Szentkatolnay őrnagy vezénylete alá helyezték.¹²¹

Mint már említettük, Nagy reformintézkedései nem jutottak el azokhoz az alakulatokhoz, amelyek a magyar határokon kívül állomásoztak, és ezekben sok helyen a zsidó munkaszolgálatosokkal szemben továbbra is embertelen bánásmódot alkalmaztak. Csatay ezért kénytelen volt megismételni Nagy március 9-i utasításait. Közölte, hogy a munkaszolgálatosokkal kapcsolatos bánásmódot illetően továbbra is ezek a mérvadóak, s figyelmeztetőleg hozzátette, hogy ezektől semmiféle eltérést nem tűr, és aki nem az előírtak szerint jár el, azt hadbíróóság elé állítja.¹²²

1943 októberét írták ekkor, s a Kállay-kormány éppen azzal próbálkozott, hogy Magyarországot kimentse a tengellyel kötött szövetségből. A gyenge baloldali és centrista demokratikus ellenzék, élén Bajcsy-Zsilinszky Endrével, élénken tevékenykedett annak érdekében, hogy Magyarország térjen rá egy új irányvonalra, és állítsa helyre korábbi semlegességét. Egy terjedelmes memorandumban július 31-én az ellenzék tagjai megfogalmazták azt a követelést is, hogy a munkaszolgálatosokat vegyék vissza a honvédség soraiba (lásd a 7. fejezetet).

A kormány egyes tagjai, így maga Kállay is, rokonszenvezett ezzel a követeléssel. Az ő számukra az volt a legfontosabb, hogy úgy érjenek el jelentős fordulatot és úgy vonják ki Magyarországot a háborúból, hogy az ország ne kerüljön se szovjet, se német megszállás alá. Így azután a kormány jó néhány olyan intézkedést tett, amelyek azt célozták, hogy megmutassák, mennyire eloldozta már magát Magyarország a tengelytől, és mennyire eltávolodott a nemzetiszocializmus szellemével átitatott politikától. A politika módosulása a zsidókkal kapcsolatban főként abban jutott kifejezésre, hogy intézkedések születtek a munkaszolgálatosok hely-